

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om upphävande av 57 a § i markanvändnings- och bygglagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om upphävande av 57 a § i markanvändnings- och bygglagen (RP 79/2018 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Mirkka Saarela, miljöministeriet
- industriråd Petteri Kuuva, arbets- och näringsministeriet
- utvecklingschef Anne Jarva, Finlands Kommunförbund
- expert Mirja Tiitinen, Finsk Energiindustri rf
- expert Kristian Savela, Finlands Närenergiförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- miljöministeriet
- Lahtis stad
- Åbo stad
- Finlands naturskyddsförbund rf
- Finlands Egnahemsförbund r.f.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att den paragraf i markanvändnings- och bygglagen där det föreskrivs om möjligheten att i en detaljplan utfärda bestämmelser om anslutning av byggnader till fjärrvärmenätet samt om situationer där bestämmelsen inte tillämpas ska upphävas. I och med ändringen är det inte längre möjligt att i en detaljplan utfärda bestämmelser om anslutning till fjärrvärmenätet. Målsättningen är att minska regleringen samt att främja konsumenternas möjligheter att välja ett uppvärmningssätt som passar dem och på så sätt stödja en fri konkurrens på uppvärmningsmarknaden.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2019.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar, men med följande kommentarer.

Regeringen föreslår att 57 a § i markanvändnings- och bygglagen upphävs, så att det inte längre är möjligt att i en detaljplan utfärda bestämmelser om anslutning av byggnader till fjärrvärmenätet. När bestämmelsen fogades till markanvändnings- och bygglagen år 2009 ansågs det att åtgärder som favoriserar anslutning till fjärrvärmenätet var det effektivaste sättet att styra valet av uppvärmningsalternativ i en riktning som gynnar miljön och dämpningen av klimatförändringen. Bestämmelsen har tillämpats på nya byggnader som kan anslutas till nätet i byggplatsens omedelbara närhet. Skyldigheten att ansluta sig har dock inte gällt så kallade lågenergibygnader eller byggnader vars huvudsakliga uppvärmningssystem ger låga utsläpp och baserar sig på förnybara energikällor. De senaste åren har det lanserats nya, miljövänligare och mer energieffektiva uppvärmningsmetoder. Exempelvis har uppvärmning via jordvärmepump ökat kraftigt i popularitet.

Ändringsförslaget är relevant också ur ett konkurrensrättsligt perspektiv. Förslaget bygger på principen att stödandet av innovationer ska vara teknikneutralt och inte favorisera någon klimatvänlig uppvärmningsform eller ställa klimatvänliga former mot varandra. Enligt bedömningar kommer upphävandet av bestämmelsen dock inte att ha någon större praktisk betydelse.

Utskottet stödjer upphävandet av bestämmelsen, men framhåller samtidigt att fjärrvärmens betydelse för hela samhället i vilket fall är mycket stor, eftersom den minskar utsläppen och bidrar till ett klimatneutralt energisystem. Nästan tre miljoner invånare bor i bostäder som nås av fjärrvärme, och fjärrvärmens marknadsandel vid nybyggnation är fortfarande över 60 procent. I propositionsmotiven anses det möjligt att fjärrvärmekundernas avgifter kan stiga, om förslaget leder till att antalet byggnader som omfattas av fjärrvärme minskar betydligt i vissa områden. Detaljplanebestämmelser om anslutning till fjärrvärmenätet har dock inte utfärdats i särskilt många kommuner, och i de kommuner där sådana utfärdats har man för omfattande områden valt att inte införa bestämmelser. Inom fjärrvärmebranschen har anslutningsskyldigheten till viss del ansetts rentav försämra branschens image.

Fjärrvärmenätet kommer också i framtiden att ha en viktig roll för efterfrågeflexibiliteten. Efterfrågeflexibilitet och energilagring bildar väsentliga element i framtidens energisystem, baserat på förnybar energi. Konsumenterna kan i fråga om att minska utsläpp fungera som betydande placere, använda ren teknik och erbjuda efterfrågeflexibilitet. Värmenätet måste granskas i dess helhet och i kombination med hur elproduktionen och elkonsumtionen utvecklas. Det är då möjligt att bedöma fjärrvärmenätets och värmemagasinet balanserande roll i förhållande till de förnybara källorna, såsom vindkraft. Produktionen och konsumtionen i fjärrvärmenätet behöver inte vid varje tidpunkt vara lika stora, eftersom nätet i sig ger en viss flexibilitet. Ändå är utvecklingen av lagringen av värmeenergi också en del av arbetet med att göra fjärrvärmesystemen mer klimatvänliga. Värme kan också lagras i byggnader och i nätet under tider av låg konsumtion. Det möjliggör en mer effektiv och utsläppssnål produktionsstruktur. Därför kan också fjärrvärmemarknaden med hjälp av smart fastighetsteknik och dynamisk prissättning främja att konsumtionen inte sammanfaller med toppförbrukningen och möjliggöra att små producenter har tillträde till nätet

Betänkande MiUB 9/2018 rd

på samma sätt som i fråga om elnätet. Kompetens inom fjärrvärme har dessutom blivit en intressant exportprodukt.

Utskottet framhåller att planläggningen måste ta hänsyn också till de förutsättningar som gäller för olika slag av system för förnybar energi och tillåta områdesspecifika, decentraliserade system som betjänar flera hus. Efterfrågefleksibiliteten för värme måste beaktas också i planeringen, planläggningen och byggandet.

Genom att säkerställa sunda konkurrensförhållanden och ett mångsidigt utbud kan och måste man samtidigt förebygga problem som kan uppstå i anslutning till prissättningen av fjärrvärme, marknadsprissättningen av uppvärmningslösningar för enskilda fastigheter eller kvaliteten och funktionaliteten hos denna typ av lösningar. Särskild uppmärksamhet måste fästas vid att skydda konsumentens ställning och klargöra ansvarsfrågorna i en situation där uppvärmningssystemet utgörs av flera olika anläggningar för förnybar energi och det uppstår problem i det komplex som dessa bildar.

Utskottet framhåller avslutningsvis att bestämmelser om anslutningsskyldighet i befintliga detaljplaner kommer att gälla också efter lagändringen. Ändringen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 2019, och det föreslås att den paragraf som upphävs ska tillämpas på detaljplaner som lagts fram offentligt som förslag före lagens ikraftträdande. Det torde finnas ytterst få eller inga sådana planer. Utskottet menar dock att förslaget motsvarar normal praxis och är godtagbart. Samtidigt framhåller utskottet att lagändringen ger anledning att särskilt informera om den också i nuläget gällande begränsning som innebär att bestämmelsen inte tillämpas på en byggnad vars huvudsakliga uppvärmningssystem ger låga utsläpp och baserar sig på förnybara energikällor. I det sammanhanget bör också information om högsta förvaltningsdomstolens årsboksbeslut HFD 2017:48 spridas.

Sammantaget ser utskottet det som nödvändigt att bevaka konsekvenserna av lagändringen; det gäller i synnerhet konsekvenserna för övergången till hållbara och utsläppsfria energiformer för uppvärmning.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 79/2018 rd utan ändringar.

Betänkande MiUB 9/2018 rd

Helsingfors 4.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Satu Hassi gröna
vice ordförande Silvia Modig vänst
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Petri Honkonen cent
medlem Olli Immonen saf
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Eeva-Maria Maijala cent
medlem Sanna Marin sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Sari Multala saml
medlem Riitta Myller sd
medlem Katja Taimela sd
medlem Ari Torniainen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.